

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการศึกษา

3.1 วิธีการที่ใช้ศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ มีแนวคิดในการดำเนินการประเมินยอดหนี้โดยเฉลี่ยของข้าราชการครู ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการทั้งหมด รวมทั้งศึกษาสาเหตุหรือปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครูเป็นหนี้ และหาแนวทางในการป้องกันหรือการแก้ปัญหาการก่อหนี้ของครู จึงแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. การศึกษาเกี่ยวกับปริมาณหนี้สินครูจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary sources) ซึ่งได้แก่ การศึกษาจากเอกสาร ตำรา เอกสารวิชาการ และผลงานวิจัยในอดีต รวมทั้งการอภิปรายต่าง ๆ (Documentary Research)
2. การศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการจัดกลุ่มอภิปราย (Group Discussion)

3.2 ประชากรที่ทำการศึกษา

การศึกษาปัญหานี้สินข้าราชการครูครั้งนี้ ครอบคลุมข้าราชการครูในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่เป็นผู้ถือครองหนี้ ซึ่งจากข้อมูลของสำนักงานกองทุนและสวัสดิการทางการศึกษา สำนักงาน ก.ค. เมื่อตุลาคม 2542 ระบุว่า จากจำนวนข้าราชการครูที่กระจายอยู่ทั่วประเทศทั้งสิ้น 498,740 คน มีข้าราชการครูที่มีหนี้สินอยู่ 378,058 คน จำแนกได้ตามกรมต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนข้าราชการครูและข้าราชการครูที่เป็นหนี้ จำแนกตามกรมต่าง ๆ ในสังกัด
กระทรวงศึกษาธิการ

กรม	จำนวนครูทั้งสิ้น (คน)	จำนวนครูเป็นหนี้ (คน)
สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ (สพช.)	366,211	324,437
กรมสามัญศึกษา	92,604	47,337
กรมอาชีวศึกษา	18,834	2,093
กรมพลศึกษา	1,317	246
กรมศิลปากร	922	136
สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	7,965	438
กรมการศึกษานอกโรงเรียน	5,288	1,138
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน*	2,785	1,200
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	909	540
	1,905	493
รวม	498,740	378,058

* หน่วยงานนี้ไม่รวมอยู่ในการศึกษาครั้งนี้

3.3 วิธีการสุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้จะรวบรวมข้อมูลจากครูผู้ถือครองหนี้เป็นรายบุคคล โดยใช้วิธีการสุ่ม
ตัวอย่างแบบ 2 ชั้น (Two-stage Sampling) ดังนี้

ขั้นที่ 1 ด้วยความเชื่อว่า พฤติกรรมการดำรงชีพและการก่อหนี้ของข้าราชการครูใน
ประเทศไทยแตกต่างกันตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ จึงแบ่งพื้นที่การเลือกตัวอย่างออกเป็น 5 กลุ่ม
ได้แก่ กลุ่มจากภาคเหนือ กลุ่มจากภาคกลาง กลุ่มจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) กลุ่มจาก
ภาคใต้ และกลุ่มจากกรุงเทพมหานคร ด้วยข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ จึงเลือกจังหวัดเพื่อเป็น
ตัวแทนของแต่ละกลุ่มได้ทั้งสิ้น 7 จังหวัด และจังหวัดที่ตกเป็นตัวอย่างของแต่ละกลุ่มดังนี้คือ

กลุ่มภาคเหนือ	จังหวัดเชียงใหม่
กลุ่มภาคกลาง :	จังหวัดลพบุรี และสุพรรณบุรี
กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ :	จังหวัดขอนแก่น และอุบลราชธานี
กลุ่มภาคใต้ :	จังหวัดสุราษฎร์ธานี
และกลุ่มกรุงเทพมหานคร .	จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ขั้นที่ 2 จากแต่ละจังหวัดที่ตกเป็นตัวอย่างในขั้นที่ 1 สุ่มข้าราชการครูในลักษณะของ Quota sampling จากสังกัดต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งแบ่งได้เป็น 6 กลุ่ม ได้แก่

1. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ส.ป.ช.)
2. กรมสามัญศึกษา
3. กรมอาชีวศึกษา
4. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
5. กรมการศึกษานอกโรงเรียน
6. อื่น ๆ ได้แก่ กรมพลศึกษา กรมศิลปากร สำนักงานสภาพัฒนาการวิจัย และสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ขนาดตัวอย่างทั้งหมดที่ใช้ และในแต่ละกลุ่ม คำนวณโดยใช้เกณฑ์สัดส่วนประชากร (Proportional allocation) โดยใช้ข้อมูลจำนวนครูที่เป็นหนี้จากสำนักงานกองทุนและสวัสดิการทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู ปี 2542 และจำนวนครูทั้งหมดทั่วประเทศ จากศูนย์สารสนเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (ส.ป.) กระทรวงศึกษาธิการ ปี 2543 ได้จำนวนตัวอย่างจำแนกตามสังกัดและจังหวัดตัวอย่างดังนี้

ตารางที่ 3.2 จำนวนตัวอย่างจำแนกตามสังกัดและจังหวัดตัวอย่าง

สังกัด \ ท้องที่	เชียงใหม่	สุพรรณบุรี	ลพบุรี	ขอนแก่น	อุบลราชธานี	สุราษฎร์ธานี	กรุงเทพมหานคร	ยอดรวม
1 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ส.ป.ช.)	85	52	44	112	120	57	20	490
2. กรมสามัญศึกษา	9	5	6	14	10	7	49	100
3. กรมอาชีวศึกษา	6	4	6	9	6	5	24	60
4. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	7	1	-	4	-	-	28	40
5. กรมการศึกษานอกโรงเรียน	12	5	4	6	8	5	-	40
6. อื่น ๆ								70
• กรมพลศึกษา	3	5	-	1	1	-	-	(10)
• กรมศิลปากร	2	2	-	-	-	-	6	(10)
• สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ	3	-	2	-	2	2	16	(25)
• สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	5	3	3	5	5	4	-	(25)
รวม	132	77	65	151	152	80	143	800

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาปัญหาหนี้ข้าราชการครูครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจาก ท่านผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนและสวัสดิการทางการศึกษา สำนักงาน ก.ค. และคณะ และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวิชาชีพของข้าราชการครู ดังได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 เพื่อนำความรู้ที่ได้มาสร้างแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ แล้วนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอเลขาธิการ ก.ค. และผู้เชี่ยวชาญตรวจทานและปรับปรุงแก้ไข ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

ตอนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ทำการเก็บรวบรวมเป็น 2 แบบ คือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผ่านแบบสอบถามด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ตามแผนแบบการสำรวจด้วยตัวอย่าง ดังที่ได้นำเสนอไว้แล้ว

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการอภิปรายกลุ่ม ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากแผนแบบที่เสนอไว้แล้วในข้อ 1 โดยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มข้าราชการครูใน 2 ท้องที่ (จังหวัด) จากทั้งหมด 7 ท้องที่ (จังหวัด) ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มไว้ไม่เกิน 15 คน โดยที่สมาชิกของกลุ่มทั้ง 15 คน จะต้องเป็นข้าราชการครูตามขอบเขตการศึกษาที่กำหนด จะต้องไม่ใช่บุคคลที่เคยถูกสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามแล้ว การดำเนินการในส่วนนี้จะทำให้ได้ความคิดเห็นจากกลุ่มข้าราชการครูที่มีหนี้สินในลักษณะ Interactive Opinion ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการทำรายงานสรุปขั้นสุดท้ายอีกประการหนึ่งด้วย

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้ค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าฐานนิยม ค่าสัดส่วน เพื่อใช้ตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาครั้งนี้